

K R O N I K A

35-lecie filologii czeskiej na Uniwersytecie Wrocławskim. Jubileusz i konferencja naukowa

35 Years of Czech Studies at the University of Wrocław:
The Anniversary and the Academic Conference

KAMILA WOŹNIAK

Uniwersytet Wrocławski
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2756-4351>
E-mail: kamila.wozniak@uwr.edu.pl

Rok 2025 przyniósł ważny moment w historii wrocławskiej bohemistyki: jubileusz 35-lecia instytucjonalnej obecności filologii czeskiej na Uniwersytecie Wrocławskim. Za symboliczny punkt wyjścia uznaje się rok 1990, kiedy w ramach ówczesnych struktur Instytutu Filologii Słowiańskiej utworzono trzyletnie Studium Języka i Kultury Czeskiej pod kierownictwem dr Zofii Tarajło-Lipowskiej. Etap ten, związany z ustalaniem programu dydaktycznego i stabilizacją zaplecza kadrowego, stworzył warunki do dalszej specjalizacji badań oraz wypracowania trwałego modelu kształcenia bohemistycznego. W roku 1998, wraz z zakończeniem najistotniejszego etapu zmian w ofercie badawczej i dydaktycznej Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, powołano trzy nowe Zakłady, w tym Zakład Bohemistyki,

którym pokierowała dr Tarajło-Lipowska. Jubileusz 35-lecia jest zatem okazją do podsumowania drogi instytucjonalnej, ale również do refleksji nad kierunkami rozwoju badań, które w ciągu ostatnich dekad konsekwentnie sytuowały wrocławską bohemistykę w polu interdyscyplinarnych studiów nad językiem, literaturą i kulturą czeską.

Wydarzeniem centralnym obchodów 35-lecia była interdyscyplinarna polsko-czeska konferencja naukowa *Wrocław w Czechach – Czesi we Wrocławiu II*, zorganizowana we Wrocławiu w dniach 28–29 października 2025 r. przez Zakład Bohemistyki Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego we współpracy z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich oraz Ambasadą Republiki Czeskiej w Polsce. Konferencja miała charakter wyraźnie jubileuszowy: otwierał ją blok powitalny (wśród osób witających uczestników znaleźli się m.in.: dr Łukasz Kamiński, dyrektor Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; J.E. Břetislav Dančák, Ambasador Republiki Czeskiej w Polsce; dr hab. Arkadiusz Lewicki, prof. UWr, prorektor UWr ds. finansów i rozwoju; dr hab. Justyna Ziarkowska, prof. UWr, dziekanka Wydziału Neofilologii), a cała koncepcja programowa, zarówno tytuł, jak i układ sesji, eksponowała relacyjny i transgraniczny wymiar współpracy polsko-czeskiej obejmujący historię, kulturę, język oraz nowoczesne formy kontaktów i sąsiedztwa.

Konferencja zgromadziła badaczki i badaczy z wiodących ośrodków naukowych w Polsce oraz z instytucji czeskich, co w praktyce potwierdziło nie tylko rangę jubileuszu, lecz także trwałość sieci współpracy wypracowywanej przez lata pomiędzy środowiskami tak bohemistycznymi, jak i polonistycznymi obu krajów. Charakter spotkania podkreślały również patronaty honorowe: Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, Dziekanki Wydziału Neofilologii oraz Ambasadora Republiki Czeskiej. Uroczysty wymiar inauguracji wzmacniało osadzenie pierwszego dnia obrad w przestrzeni Ossolineum, instytucji o szczególnym znaczeniu dla kultury i pamięci kulturowej regionu, co w przypadku konferencji poświęconej relacjom polsko-czeskim miało wymiar nie tylko logistyczny, ale również symboliczny.

Otwarcie konferencji zainaugurowały dwa wystąpienia: Romana Barona oraz Marcina Dębickiego. Oba referaty sytuowały jubileusz w perspektywie szeroko rozumianej dynamiki relacji polsko-czeskich: z jednej strony akcentując wzajemne sprzężenia między czeską polonistyką i polską bohemistyką, z drugiej zaś diagnozując współczesne „zwroty” ku sąsiedztwu i ich uwarunkowania społeczne, kulturowe oraz instytucjonalne. W tym sensie część inauguracyjna pełniła funkcję ramującą: ustanawiała perspektywę, w której wrocławska bohemistyka ukazywała się nie tylko jako jednostka dydaktyczno-badawcza, ale również jako ważny mediator obiegu idei, tematów i metod między środowiskami naukowymi Polski i Czech.

Drugi dzień konferencji wypełniły obrady plenarne oraz praca w sekcjach z wyraźnie zaznaczoną różnorodnością dyscyplinarną. W sesjach plenarnych obecne były

ujęcia archeologiczne i historyczne (pytania o czeskie wątki w dziejach Wrocławia i Śląska), refleksje z obszaru historii sztuki i muzykologii (problemy transferu artystycznego i biograficznych trajektorii twórców), a także wystąpienia *stricte* językoznawcze, podejmujące zagadnienia z historii języka i gramatyki czy czeskich tekstów dawnych. Taki układ programowy sprzyjał uchwyceniu „długiego trwania” relacji polsko-czeskich (od średniowiecznych i wczesnonowożytnych kontekstów kulturowych po współczesne transformacje społeczne i migracyjne) a zarazem wskazywał na metodologiczny pluralizm, który cechuje dzisiejsze studia bohemistyczne.

W części popołudniowej obrady toczyły się w dwóch sekcjach tematycznych. S e k c j a I koncentrowała się na zagadnieniach literaturoznawczych i kulturoznawczych, obejmując m.in. problematykę obrazów Czech i Czechów w relacjach podróżniczych, interpretacje współczesnej prozy oraz analizy doświadczeń religijnych i egzystencjalnych w literaturze.

S e k c j a II eksponowała perspektywy językoznawcze: od historii leksyki i dydaktyki językowej po zagadnienia morfonologii, kolokacji, a także polikonfrontatywnych badań nad nazewnictwem. Taki rozdział nie oznaczał izolacji pól badawczych, przeciwnie – ujawniał ich komplementarność: literaturoznawstwo, językoznawstwo i studia kulturowe spotkały się wokół wspólnego problemu relacyjności (transgraniczności, transferu, wzajemnego obrazowania), tyle że operowały odmiennymi narzędziami i materiałami badawczymi.

Istotnym elementem konferencji, a zarazem wyrazistą sygnaturą jubileuszu, była sesja posterowa pracowników Zakładu Bohemistyki. Jej tematyka, choć z konieczności syntetyczna, pozwoliła uchwycić najważniejsze aktualne tendencje badawcze zespołu: zainteresowanie precyzją terminologiczną i opisem systemu języka (np. specyfikacje terminologiczne w obszarze zoonimii, zjawiska sandhi badane korpusowo-fonetycznie), refleksję nad mediami i paratekstem (funkcje okładek w polskich wydaniach czeskiej literatury dziecięcej), studia nad dyskursem i komunikacją w perspektywie kulturowej (język i narracja marki Baťa), a także rozwijane konsekwentnie badania literaturoznawcze i kulturoznawcze: od tematyki regionalnej (postacie literatury Śląska Cieszyńskiego) po analizy przestrzeni miejskiej i nowoczesnych form pisanie o mieście, recepcję twórczości autorów mniej obecnych w polskim obiegu oraz problematykę wzorców kobiecości i peryferyjności w czeskiej popkulturze późnego socjalizmu. Ważnym dopełnieniem tej panoramy były zagadnienia dydaktyczno-przekładowe, w tym wyzwania, jakie dla przekładu audiowizualnego przynosi wulgaryzacja potocznej czeszczyzny.

Z perspektywy jubileuszu sesja posterowa miała znaczenie podwójne. Po pierwsze, stanowiła aktualny, syntetyczny przegląd zainteresowań badawczych, pokazując ich rozpiętość i stopień zakorzenienia w nowoczesnych metodach (zwłaszcza w obszarze językoznawstwa korpusowego, studiów nad dyskursem i badań nad mediami).

Po drugie, pełniła funkcję autocharakterystyki środowiska: unaoczniała, że wrocławska bohemistyka rozwija się dziś jako przestrzeń metodologicznie otwarta, w której klasyczne obszary filologii (opis języka, historia literatury) pozostają w dialogu z perspektywami kulturowymi, komunikacyjnymi i translatorycznymi, a więc z tymi, które współcześnie wyznaczają dynamikę humanistyki europejskiej.

Jubileusz 35-lecia filologii czeskiej we Wrocławiu, celebrowany poprzez konferencję „Wrocław w Czechach – Czesi we Wrocławiu II”, potwierdził dojrzałość i rozpoznawalność ośrodka, który od 1990 roku konsekwentnie budował własny profil badawczy i dydaktyczny, a od 1998 roku rozwijał się w ramach wyspecjalizowanej jednostki organizacyjnej. Współczesna tożsamość wrocławskiej bohemistyki ujawnia się tu jako równowaga między zakorzenieniem (ciągłość instytucjonalna i tradycja filologiczna) a aktualnością (interdyscyplinarność, nowe metodologie, otwartość na problemy transferu i relacyjności). Konferencja jubileuszowa nie była więc jedynie formą rocznicowego podsumowania, lecz stała się wydarzeniem naukowym, które wzmacnia kompetencje środowiska w zakresie inicjowania dialogu polsko-czeskiego oraz wyznaczania tematów istotnych dla dalszych badań nad językiem, literaturą i kulturą Czech w polskiej humanistyce.